

Årsrapport for 2021 for Felles redelighetsutvalg for Institutt for klinisk medisin ved Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo, Oslo universitetssykehus HF og Akershus universitetssykehus HF

1. Om redelighetsutvalget

Felles redelighetsutvalg for Institutt for klinisk medisin ved Det medisinske fakultet (UiO), Universitetet i Oslo, Oslo universitetssykehus HF (OUS) og Akershus universitetssykehus HF (Ahus) er et institusjonelt samarbeid om forskningsetikk innen medisinsk forskning.

Utvalget er et faglig uavhengig utvalg som avgir uttalelser i redelighetssaker. Utvalget er etablert med et eget mandat og saksbehandlingsregler som i hovedsak følger opp krav til redelighetsutvalg slik dette er beskrevet i forskningsetikkloven. Mandat og saksbehandlingsregler er publisert på UiOs nettsider:

<https://www.med.uio.no/forskning/om/etikk/redelighetsutvalget/>

Innmelding av saker til Felles redelighetsutvalg gjøres på nettskjema:

<https://nettskjema.no/a/123131#/page/1>

Medlemmer av utvalget

De samarbeidende institusjonene har oppnevnt medlemmer til Felles redelighetsutvalg i henhold til Forskningsetikkloven § 6. *Behandling av uredelighetssaker ved forskningsinstitusjoner*: «Forskningsinstitusjoner skal ha et redelighetsutvalg. Utvalget skal ha nødvendig kompetanse i forskning, forskningsetikk og jus. Utvalget skal ha minst ett medlem som ikke er ansatt ved institusjonen.»

Utvalget har hatt følgende sammensetning i 2021:

- Ole M Sejersted, leder av felles redelighetsutvalg er, professor emeritus i medisin UiO
- Bjørn Hofmann, professor i medisinsk filosofi og etikk, NTNU Gjøvik og Universitetet i Oslo, nestleder av felles redelighetsutvalg
- Charlotte Johanne Haug, eksternt medlem av felles redelighetsutvalg, seniorforsker ved SINTEF.
Personlig vara Charlotte Johanne Haug er Camilla Bø Iversen, sekretariatsleder Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag
- Randi Borgen, juridisk direktør, OUS.
Personlig vara for Randi Borgen er spesialrådgiver Margrethe Lunde, Forskerstøtte, OUS
- Johan Siqveland, klinisk psykolog og forsker Ahus
Personlig vara for Johan Siqveland er seniorforsker Mathias Barra, Ahus

Det er etablert et sekretariat for felles redelighetsutvalg. Sekretariatet har i 2021 bestått av Katrine Ore (UiO), Arne Moland (OUS) og Mariann Glenna Davidsen (Ahus).

2. Redelighetsutvalgets virksomhet

Møter

Felles redelighetsutvalg gjennomførte to utvalgsmøter i 2021.

Saker behandlet i 2021

Utvalget har ferdigbehandlet tre saker med mulig vitenskapelig uredelighet og det innkom tre nye saker/henvendelser til utvalget i 2021 som ikke var behandlet ved inngangen til 2022.¹

Saker som ble ferdigbehandlet i 2021

Sak e-Phorte nr. 2021/4447 Saken gjaldt en innmelding om mulig brudd på anerkjente forskningsetiske normer fra en vitenskapelige ansatte ved en annen forskningsinstitusjon. Han hevdet at data fra en studie han hadde gjort i samarbeid med to vitenskapelige ansatte ved UiO var gjenbrukt i senere publikasjoner uten at han var tatt med som medforfatter. Pga. ansettelsesforholdet til personene ved UiO som saken gjaldt, fant man det hensiktsmessig at Forskningsetisk utvalg og Felles redelighetsutvalg behandlet saken sammen. På denne bakgrunn ble det satt ned et ad hoc utvalg for vurdering av saken hvor lederne av begge utvalgene deltok.

- Ad-hoc utvalget konkluderte med at de to innklagende vitenskapelige ansatte ved UiO ikke hadde opptrådd vitenskapelig uredelig
- Det er ikke grunn til å tro at denne saken skyldes en systemfeil ved to institusjonene
- Det var ikke inngått samarbeidsavtale mellom de tre miljøene da samarbeidet startet. En samarbeidsavtale kunne regulert disposisjonsrett til data, og således bidratt til å redusere uklarhet og tvister om bruk av data. Videre kunne forfatterskapsspørsmål med fordel ha vært regulert gjennom avtaler.
- Ad hoc-utvalget fant ikke grunn til å anbefale at de aktuelle artiklene ble trukke, men anbefalte at det gjøres en korrigering mht. kreditering av innklagers bidrag til artiklene i Acknowledgment jf. forskningsetikkloven § 8 første ledd bokstav c.

Sak e-Phorte nr. 2020/11284

Saken baserer seg i hovedsak på en klage fra en stipendiat og overlege om mulig plagiat, forfatterrekkefølge til flere manuskripter, manglende involvering av medforfattere i utarbeidelse av manus, utelatelse av medforfattere ved presentasjon av poster og mangelfull veiledning.

Redelighetsutvalgets konkluderte i saken at det ikke dreier seg om plagiat, men at utelukkelse av fire forfattere på abstractet kvalifiserer som et alvorlig brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Det er også klart sannsynlig at dette er gjort med forsett. De to forfatterne av abstractet visste meget godt at det var seks forfattere på manuskriptet og må ha vært seg bevisst at de utelot fire uten å spørre dem. Dette er vitenskapelig uredelig. Hvis ikke forfatterlisten kan korrigeres, eller medforfatterne motsetter seg dette, bør abstractet trekkes tilbake.

Utvalgets vurdering er at det i denne saken ikke foreligger systemfeil ved institusjonen, fordi det fremkommer av dokumenter i saken at involverte parter har hatt kunnskap om anerkjente forskningsetiske normer.

Sak e-Phorte nr. 2021/16249

Redelighetsutvalget mottok en henvendelse fra en forsker vedrørende en epost han hadde fått fra redaktør av et tidsskrift om at en publikasjon han hadde vært sisteforfatter på måtte trekkes pga. uredelighet i forskning. Tidsskriftet hadde fått informasjon om at publikasjonen var en del av en pågående granskning ved et universitet i Storbritannia ba om at publikasjonen ble trukket. I tillegg var det også blitt postet en kommentar til publikasjonen på nettstedet pubpeer.com om at artikkelen inneholdt mulig uredelighet i forskning. Forsker ansatt ved UiO og OUS hadde ikke på noe tidspunkt fått informasjon om at denne publikasjonen ble gransket eller at noen av hans medforfattere ble gransket for mulig

¹ Den ene innmeldte saken bestod av flere meldinger fra samme forskningsmiljø om samme sak.

uredelighet i forskning. Fordi forskningen som lå til grunn for den aktuelle publikasjonen var blitt utført ved UiO for 10 år siden, kontaktet han redelighetsutvalget for råd i saken. Redelighetsutvalgets leder spurte involverte forskere om dokumentasjon for forskningen som lå til grunn for forskningen som ble presentert i publikasjonen. Førsteforfatter hadde tatt vare på rådatafilene samt annen dokumentasjon som ble lagt frem for utvalgets leder og en uavhengig gransker som ble oppnevnt særskilt for denne saken.

Resultatet av granskningen av de fremlagte rådata med forskningsprotokoll viste at det var mulig å dokumentere forskningen som lå til grunn for de vitenskapelige resultater som ble presentert i publikasjonen og at det ikke forelå vitenskapelig uredelighet i artikkelen. Tidsskriftet aksepterte og frafalt sitt krav om å trekke artikkelen. Sisteforfatter fikk anledning til å publisere en kort merknad til publikasjonen om saken.

Innkomne saker i 2021

Utvalget har mottatt tre saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske retningslinjer. Dette er saker som utvalget tok til behandling i 2021. Uttalelsene i disse sakene vil foreligge i 2022.

Avviste saker

En sak er avvist som utenfor redelighetsutvalgets mandat. Saken omhandlet ikke forskningsetikk, men andre forhold ved institusjonen.

Forsker valgte å påklage utvalgets avgjørelse til Nasjonalt granskingsutvalg, som også mente at saken ikke handlet om uredelighet i forskning. Nasjonalt granskingsutvalg påpekte i sin vurdering av saken at

«Loven pålegger institusjonene å sikre at forskningen ved institusjonen følger anerkjente forskningsetiske normer, se § 5. Videre har hver enkelt forsker en selvstendig plikt for å følge normene, se § 4. Ansvar for å bygge god forskningskultur og forebygge mulig uredelighet er et institusjonelt ansvar, og må løses ved institusjonen. Forskningsetiske spørsmål og -saker gjelder forskningsetikk, men ikke uredelighet. Disse sakene må avklares på andre måter enn gjennom systemet for uredelighet. Det er god og ansvarlig praksis at forskningsetiske spørsmål blir drøftet og avklart kollegialt i forskermiljøet eller i linjen.»

Arrangementer

Leder av felles redelighetsutvalg holdt en rekke innlegg bla på Nasjonalt seminar for behandling av uredelighetssaker 22 november 2021, innlegg på seminaret «Forskningsetiske gjengangere» arrangert av Det Norske Videnskaps-Akademi i samarbeid med Forskningsetisk utvalg ved UiO og Felles redelighetsutvalg, presentasjon forskningsutvalget ved Ahus 26 november 2021 og i tillegg holdt innlegg om forskningsetikk ved flere av klinikkene ved OUS, samt presenterte erfaringer med arbeid i redelighetsutvalget for Samarbeidsmøte Helse Sør-Øst RHF og Universitetet i Oslo 4 juni 2021.

Intervju

Leder av felles redelighetsutvalg ble intervjuet i magasinet Forskningsetikk nr. 2022: 1 i forbindelse med en sak som felles redelighetsutvalg ferdigbehandlet i 2020.